

בס"ד תשרי תשפ"א (ספטמבר 2020)

חוזר מפמ"ר תנ"ך על-יסודי למידה הוראה והערכה

לכבוד המפקחים,
מנהלי בתי הספר, האולפנות והשיבות,
רכזי המקצוע ומורי התנ"ך
שלום רב!

שנה זו מזמנת לנו אתגרים רבים בתחום ההוראה, הלמידה וההערכה. מעבר ל**מיקוד למידה תנ"ך תיכון תשפ"א** ול**מיקוד למידה תנ"ך חטיבה תשפ"א** שנשלח בחוזר מפמ"ר בתחילת השנה, אני מבקשת להציע בחוזר זה מספר עקרונות להוראת תנ"ך גם בשנה בה לא מתקיים לימוד סדיר בכיתות בבתי הספר.

א. הוראת התנ"ך בכיתות התיכון אמורה להתבסס על שלושה שלבים:

1. היכרות עם פשט הפסוקים ביחידה נתונה וזיהוי הנושא המרכזי בו עוסקת היחידה. לאחר היכרות עם נושא היחידה יש לעסוק בקשר של היחידה הנלמדת ליחידות הקודמות לה ולנסות לזהות רעיון גדול המצוי ביחידה.
2. העמקת הלימוד ביחידה בעזרת פרשנים.
3. חיבור הנושא לחיינו ולחיי התלמידים – תורת חיים.

בלמידה בכלל ובלמידה מרחוק ביתר שאת, התלמיד אמור לקחת חלק משמעותי ואקטיבי בתהליך הלמידה. מיד לאחר חג הסוכות נקיים מפגשים בכל מחוז עם מורים לתנ"ך בהם נדגים עקרונות להוראה מרחוק ששבנו וגיבשנו לאור המציאות בשטח ולאור הניסיון המצטבר בהוראת תנ"ך. נראה כיצד אנו מציעים לבנות שיעור הכולל את שלושת המרכיבים ללא שנדרשת השקעה (בלתי אפשרית) של שעות הכנה מרובות. באופן עקרוני אנו מציעים שההוראה תתבסס על שלושה שלבים: הקנייה בזום או בסרטון מצולם לתלמידים, משימה פרטנית, בזוגות, בקבוצות שהתלמידים מבצעים במשותף (בחדרים בזום או במנותק מהזום), במסמך משותף וכדו', ובהצגת תוצרים שתכלול גם משוב שייעשה בדרכים שונות. כאמור במפגש המחוזי עם מדריכי תנ"ך נפרט ונדגים את האופן בו אנו ממליצים לבצע תהליך זה.

ב. תנאי הלמידה בבתי הספר רבים ומגוונים. בתקופות בהן אין סגר אך מוטלות הגבלות על מספר הלומדים בכיתה, יש בתי ספר שמעדיפים הוראה בכיתה כאשר מחצית הכיתה נוכחות והמחצית האחרת צופה בלמידה בזום, בתי ספר שמקיימים הוראה רק בזום, בתי ספר שממליצים על הוראה באמצעות מטלות א - סינכרוניות ועוד. המעבר הנוכחי לסגר מלא מקשה עוד יותר על הלמידה.

מורים רבים עברו השתלמויות שהפגישו אותם עם כלים רבים העשויים לשמש לעזר בלמידה מרחוק. שימוש בזום, בוטים, מסמכים שיתופיים (מסמך שיתופי, מצגת שיתופית, פאדלט), אפשרות לשאול שאלות באמצעות גוגל פורמס, מנטימטר ועוד. כל אלו ועוד רבים מוכרים למורים. בעקרון אנו ממליצים למורים לרכוש התמצאות במספר כלים ולחזור על השימוש בהם. מפעם לפעם ניתן לגוון אך צריך לזכור שגם התלמידים צריכים ללמוד להשתמש בכלים ולהרגיש בטוחים בשימוש בהם, כך שאין שום חסרון בשימוש חוזר באותם כלים. במפגש

המדובר לא נעסוק בהיכרות עם כלים אלא בשאלה איך נוכל בעזרת מספר כלים בסיסיים ללמד תנ"ך באופן יעיל ומשמעותי.

ג. לפניכם שתי דרכי הערכה אפשריות.

דגמי הערכה

אפשרות א': פורט פוליו עם פריטים המשקפים ידע מיומנויות וערכים

הפורטפוליו יהיה מורכב מאירועי הערכה מסוגים שונים ובהיקפים שונים (למשל: מצגת שיתופית, הכנת משחק לימודי, פרזנטציה, הגשת עבודה) + אירוע מסיים בבניית כל פריט למידה והערכה צריך לקחת בחשבון את הסעיפים הבאים:

1. מה בא הפריט להעריך (ידע, מיומנויות, ערכים)
2. מהו היקף ההערכה – כמה זמן מוקדש להכנת הפריט?
3. מי מגיש את הפריט? (אישי או שיתופי)
4. הערכת הפריט: מחוון ההערכה המלצות להערכת עמיתים, הערכה עצמית, הערכת מורה לאחר הגשת חלקי הפורטפוליו יהיה אירוע מסיים יש להכין מחוון לידע מיומנויות ותורת חיים וכן מחוון למקוריות, יזמות, תהליך העבודה

אפשרות ב': מבחנים מסוגים שונים

מורה המעוניין להעריך את תלמידיו בדרך של מבחן, יכול להתאים את הלמידה בשנה זו להערכה על ידי מבחנים מסוגים שונים ובסביבות שונות ומגוונות, בהיקפים משתנים. מבחנים מצביבים בפנינו אתגר של אמינות הן מצד העובדה שהתלמידים יכולים להיעזר בחומר פתוח והן מצד העובדה שהם יכולים להיעזר בחבריהם. ניתן לבקש להימנע מכך או לחילופין לבקש עבודה משותפת וכן מבחן המניח שהחומר הפתוח הוא לפני התלמידים כך שתפקיד המבחן לבדוק הבנה ויישום ולא רק ידע.

- א. מבחן בקיאות – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד בהערכת הידע הנרכש וכולל בדיקת ביצועי הבנה בסיסיים.
- ב. מבחן בעל פה מרחוק או מקרוב – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד גם בכושר הניסוח וההבעה בעל פה.
- ג. מבחן מצולם – התלמיד שולח קטע בו הוא מצלם את עצמו עונה על שאלות תוך שהוא מבסס את תשובתו על המקורות הרלבנטיים.
- ד. מבחן עם חומר פתוח – מבחן מוגבל בזמן וגמיש בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום כגון ניתוח והשוואה.
- ה. מבחן בית – מבחן הניתן לזמן מוגדר-ממושך יותר ולא מוגבל בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום גבוהות, כגון חשיבה יצירתית וביקורתית.
- ו. מבחן בית שיתופי – מבחן הניתן לזמן מוגדר אך גמיש ולא מוגבל בשימוש בחומרי עזר, הניתן לקבוצת תלמידים להגשה משותפת, ומתמקד גם במיומנויות עבודת הצוות של התלמידים. בקישור הבא תמצאו [דוגמאות להערכה חלופית](#) בהם תוכלו להשתמש.

ד"ר איילת סיידלר

מפמ"ר תנ"ך